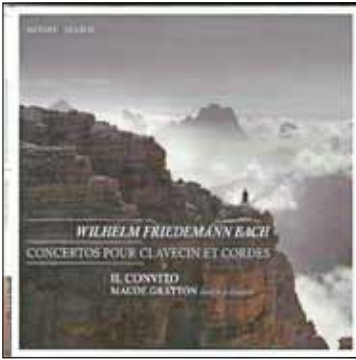

CD KLASSIEK

**Oudste zoon
Wilhelm F. Bach**

Van Johann Sebastians Bachs twintig kinderen overleefde slechts de helft. Een aantal van hen werd ook componist. Wilhelm Friedemann (1710-1784), de oudste, is een van de minst bekende. Zijn vader had er nauwellettend op toegezien dat zoonlief alle knepen van het vak onder de knie kreeg. Die vak-kennis paarde hij overigens aan een flinke dosis eigenzinnigheid, ook al een erfenis van vader. Die had er ook last van, maar won meestal zijn veldslagen tegen het kerkelijke management. Bij zijn oudste telg liep dat veel minder goed af.

Wilhelm had aanvankelijk een leuke orgelstenbaan in Dresden, maar die verliet hij om *Kapellmeister* te worden in het veel kleinere Halle. Na zeventien jaar wilde hij in 1764 vrijer werken. Dat liep fout en uit ellende begon hij manuscripten van zijn vader te verkopen en raakte aldus van de regen in de drop. Uiteindelijk overleed hij in bittere armoede en zijn werk raakte spoedig vergeten. Dat is spijtig, want zijn

kerkcantates en instrumentaal werk mogen er best zijn.

Dat bewijst deze cd van Il Convitto onder leiding van klavecijniste Maude Gratton ten overvloede. Het gezelschap speelt vijf werken. De drie klavecimbelconcerto's illustreren perfect de evolutie die Wilhelm Friedemann en de muziek doormaakten, van strenge barok naar losse, frivole rococo.

Het oudste concerto dateert uit 1733 en vertoont nog veel kenmerken van de aanpak van vader Bach. Het is een ernstig werk, met een krachtige structuur waarin veeleisend contrapunt een grote rol speelt. De klavecimbelpartij laat echter al de werkwijze van de zoon zien, met verrassende wendingen en merkwaardige ritmewisselingen.

Het derde concerto schrijft Wilhelm Friedemann in Halle, na 1764, in zijn 'vrije periode'. Il Convitto brengt met zijn frisse en natuurlijke spel de mysterieuze figuur van de oudste Bachzoon tot leven, zodat we hem beter leren inschatten als een man die, gewapend met de hoge normen die hij in zijn jeugd kreeg ingelepeld, zijn complexe muziek schitterend verpakt in een nieuwere vorm en taal. De knisperende en krokante klavecimbelklanken die de vingervlugge Maude Gratton weet te ontlokken zijn gewoon super. (JC)

Wilhelm Friedemann Bach, *Concertos pour clavecin et cordes*, door Il Convitto met Maude Gratton, Mirare, MIR 162, 22,50 euro.

CD JAZZ

**Trombone op scène
Sidony Box**

Sidony Box is een jazzmuziektrio van jonge muzikanten uit de buurt van Nantes. Gitarist Manuel Adnot, sax Elie Dalibert en drummer Arthur Narcy spelen al op hoog niveau. Dat leverde hun intussen al een paar ronkende titels op, maar vooral ook de kans om hun werk op cd te mogen inblikken. Sidony Box is immers geen 'project' uit de koker van een of andere manager. De sound van het trio is niet gezocht, maar natuurlijk, gewoon degelijke jazz, waarin elke muzikant mag klinken zoals hij klinkt

en niet in een artificieel keurslijf wordt gedwongen.

De input van *special guest* Petrella is daarbij niet te verwaarlozen. Het diepere timbre van de trombone vult de leemte aan die de afwezigheid van een contrabas in dit trio laat. Petrella, geboren in 1975, is een trombonespeler uit Bari. Hij reed een geweldig parcours en stond al met alle belangrijke musici op de scène. Een eigen kenmerk van zijn muziek is zijn belangstelling voor elektronische en digitale klankeffecten en dat zal de leden van Sidony Box vanuit hun pogingen om nieuwe klanklandschappen te verzinnen niet zijn ontgaan.

Clementine, track 5 op de cd, vond ik een beklijvend nummer waarin je bovendien perfect de interactie van het trio met hun gast hoort. (JC)

Sidony Box & Gianluca Petrella, *Here Comes a New Challenger*, Naïve Jazz (distributie harmonia mundi), 625211, 23,50 euro.

BOEK KERK

**Sociale rechtvaardigheid
Ellen Van Stichel**

Ngo's zoals Broederlijk Delen en Caritas zijn vruchten van de vooruitziende en vooruitstrevende katholieke sociale leer van de jaren 1960. Daarin wordt naast liefde gekoppeld aan rechtvaardigheid. Armoede en ongelijkheid moeten uit de wereld worden geholpen.

Ellen Van Stichel buigt zich in haar boek *Uit liefde voor recht-*

vaardigheid over de vraag hoe de sociale leer van de Kerk globale plichten invult, welke verschuivingen er plaatsvonden in de reflectie daarover en wat die kerkelijke leer kan bijdragen aan het maatschappelijke en politieke debat over ontwikkelingsamenwerking.

Het boek, dat voortborduurde op Van Stichels doctoraatsthesis, onderzoekt kritisch de grondslag van globale rechtvaardigheid, alvorens de katholieke sociale leer te behandelen. Ellen Van Stichel beschrijft hoe de katholieke ngo's en hun concept van wereldwijde rechtvaardigheid onder paus Benedictus XVI in een crisis terecht kwamen, ook al was die eigenlijk al eerder begonnen. Liefde werd daarbij losgekoppeld van rechtvaardigheid. Van Stichel bestempelt bijvoorbeeld de encycliek *Caritas in veritate* als een dubbelzinnig document. De encycliek met zijn nadruk op de liefde als onbaatzuchtige gave overtuigde haar niet. Is recht-

vaardigheid dan complementair? Ellen Van Stichel stelt vast dat het pontificaat van Franciscus de dynamiek die de conciliaire periode had gebracht thans nieuw leven inblaast.

Lieve Herijgers van Broederlijk Delen noemt in een voorwoord het boek van Ellen Van Stichel „een geschenk”, omdat het een oproep inhoudt zorg te dragen voor mensen die buiten ons blikveld vallen. (EDS)

Ellen Van Stichel, *Uit liefde voor rechtvaardigheid. Katholiek sociaal denken over globale plichten*, Pelckmans, Kapellen, 2016, 278 blz., 24,95 euro, ISBN 978 90 2898 364 9.

BOEK WERELD

**Lente wordt herfststorm
Sinan Can**

Wat er in de Arabische wereld gebeurt, houdt ook ons in een greep. De aanslagen in West-Europa en de vluchtelingencrisis staan in rechtstreeks verband met wat er in Syrië en Irak plaatsvindt. De Nederlandse journalist en documentairema-

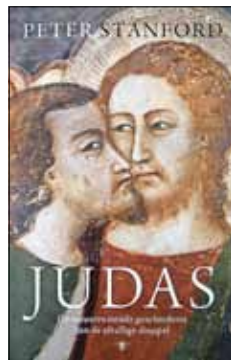
ker Sinan Can blikt terug op de reizen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika die hij sinds 2011 ondernam. De golf van enthousiasme die toen door de regio ging, werd in het Amerikaanse tijdschrift *Foreign Policy* bestempeld als Arabische Lente. Vijf jaar en zoveel miserie later is die naam verdampt. In het boek beschrijven Cans gesprekspartners wat er in hun vaderlanden gebeurde nu veeleer als een herfststorm.

Het is boek is gemaakt als een televisieprogramma: ontmoetingen, sfeerbeelden, een korte, bondige commentaar die wat duiding wil meegeven. De uitkomst is doordrenkt van pessimisme. Er is nog meer geweld en repressie dan voorheen, vrouwen die voor meer rechten stredden, staan met lege handen, Islamitische Staat woekert voort.

Misschien toch één idee van Can: „Laten we het gebied waar IS zit eindelijk eens echt isoleren van de rest van de wereld. Misschien zijn we er dan nog niet, maar het is wel een begin. Ik hoop dat het de mensen in het Midden-Oosten lukt om het extremisme uit te bannen.” (EDS)

Sinan Can, *De Arabische storm. Vijf jaar na de lente*, Lebowski, Amsterdam, 2016, 238 blz., 17,50 euro, ISBN 978 90 4883 074 9.

BOEK BIJBEL

**Verrader en bezetene
Peter Stanford**

Sanguis di Giuda (Judas' bloed) is een Italiaanse zoete rode wijn uit de regio Pavia. Het is maar een van de voorbeelden van hoe de figuur van de apostel Judas Iskariot in de Europese cultuur een plaats kreeg. Ook in het Nederlands wordt zijn naam gebruikt om een verrader aan te duiden.

Journalist Peter Stanford, onder meer columnist bij het katholieke weekblad *The Tablet* en documentairemaker voor de BBC, schreef vooral een boek over het leven na Judas' dood. Hoe werd Judas ingeschat? Wat deed de verbeelding met hem? Volgens Stan-

ford begint dat proces al in het Nieuwe Testament. Krijgt het verraad bij de (oudste) evangelist, Marcus, nog een menselijk gezicht, gaandeweg wordt Judas de 'vijfde colonne' onder de twaalf apostelen. Pas bij Johannes, die Judas beschrijft als door de duivel bezeten, wordt hij de beheerder van de kas van de apostelen.

Het christendom liet de Judasfiguur niet los. Dat valt af te lezen van de christelijke kunst, waarbij het moment van het verraad – zowaar met een kus – of Judas' zelfmoord kunstenaars inspireerden. Aan het begin van de twintigste eeuw veranderde het perspectief en werden de oude stereotypen verlaten. Psychologische inzichten drongen zich op. Waarom verried Judas zijn meester?

Tegelijk echter werd Judas gretig gebruikt door de antisemitische propaganda. Judas werd door Hitler in zijn giftige manifest *Mein Kampf* naar voren geschoven als het prototype van Jood en verrader. „Judas de Jood verried Jezus de Duitser aan de Joden”, werd vanaf 1933 aan Duitse kinderen geleerd.

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg het personage Judas een nieuwe kans in boeken en films.

Judas bleef blijkbaar fascineren. Een mijlpaal was de roman *De laatste verzoeking van Christus* van de Griek Nikos Kazantzakis uit 1953. De beroemde schrijver liet Jezus en Judas eendrachtig Gods wil uitvoeren. De beroemde passiespelen in Oberammergau pasten hun script aan en maakten van Judas een wanhopige. Judas werd in de populaire cultuur ook almaar sympathieker.

In zijn boek wil Peter Stanford de lezer vooral een klare kijk bieden op de afvallige discipel uit het evangelie en het ballast van eeuwen, vaak anti-Joodse propaganda wegwerken. (EDS)

Peter Stanford, *Judas. De verontrustende geschiedenis van de afvallige discipel*, Bezige Bij, Amsterdam, 2016, 364 blz., 29,90 euro, ISBN 978 90 2349 651 9.